Erityisasiantuntija Milla Sandt
Työ- ja tasa-arvo-osasto, tasa-arvoyksikkö

Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikön asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 73/2023 vp)

Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikön tehtävistä ja vastuualueesta johtuen lausunto on rajattu keskeisiin sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin ja sukupuoli- ja tasa-arvovaikutuksiin.

Hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa on tuotu monipuolisesti esiin keskeisiä tilastoja sukupuolittain. Niiden pohjalta esityksessä on todettu, että useissa keskeisissä muutoksissa vaikutukset osuvat erityisesti naisiin:

- Työssäoloehdon pidentäminen vaikuttaisi kaikissa muissa ikäluokissa kuin 50 vuotta täyttäneissä useammin naisiin kuin miehiin.
- Työttömyysetuuden suojaosan poistaminen vaikuttaisi useammin naisiin kuin miehiin.
- Lapsikorotuksen poisto vaikuttaisi useammin naisiin kuin miehiin.

Esitetyillä lakimuutoksilla olisi vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon ja erityisesti naisten toimeentuloon.

Palkansaajan työssäoloehdon pidentäminen nykyisestä noin kuudesta kuukaudesta 12 kuukauteen

Työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen vaikuttaisi erityisesti määräaikaisissa tehtävissä työskenteleviin.

Noin 20 % naispalkansaajista on määräaikaisessa työsuhteessa, ja miespalkansaajista noin 15 %. Eniten määräaikaista työtä tehdään terveys- ja sosiaalipalvelujen toimialalla ja toiseksi eniten koulutuksen toimialalla. Molemmat alat ovat naisvaltaisia: Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan terveys- ja sosiaalipalveluissa työskentelevistä palkansaajista n. 86 % on naisia, ja koulutuksessa työskentelevistä naisia on n. 70 %.

- **Koska suurempi osa määräaikaisista palkansaajista on naisia, ja koska määräaikaista työtä tehdään erityisesti naisvaltaisilla sektoreilla, vaikutukset osuvat voimakkaammin naisten toimeentuloon.**

Työttömyysetuuden niin kutsutun suojaosan poistaminen

Hallituksen esityksen vaikutusarvioissa tuodaan esiin, että työttömyysetuuden suojaosasta luopuminen vaikuttaa erityisesti henkilöihin, jotka työskentelevät tyypillisesti osa-aikaista tai keikkaluonteista työtä tarjoavilla aloilla. Näillä aloilla toimeentuloa täydennetään usein sovitellulla työttömyysetuudella.

Naiset työskentelevät osa-aikaisissa työsuhteissa useammin kuin miehet. Lähes neljäsosa, n. 24 %, kaikista naispalkansaajista on osa-aikaisia. Miehillä vastaava osuus on n. 12 %. Tilastokeskuksen

Erityisasiantuntija Milla Sandt
Työ- ja tasa-arvo-osasto, tasa-arvoyksikkö

työvoimatutkimuksen mukaan palkansaajien määrällä mitattuna osa-aikatyötä tehdään eniten naisvaltaisella terveys- ja sosiaalipalvelujen toimialalla.

Hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa todetaan, että osa-aika- ja keikkatyöaloja ovat tyypillisesti erityisesti palvelualat. Palvelualojen työttömyyskassasta työttömyysetuutta saaneista 60 prosenttia sai soviteltua etuutta jossain vaiheessa vuoden 2022 aikana, ja yli 33 prosenttia maksetuista päivärahoista oli soviteltuja. Myös opettajien ja terveydenhuoltoalan työttömyyskassoissa oli suhteellisesti korkeita soviteltujen päivärahojen osuuksia.

Lisäksi tuodaan esiin, että ansiopäivärahassa sovitellun päivärahan saajista 64 prosenttia on naisia, ja Kelan työttömyysetuuksilla vastaava luku on 61 prosenttia.

- **Kuten esityksen vaikutusarvioissakin todetaan, työttömyysetuuden suojaosan poiston vaikutukset painottuvat naisiin.**

Työttömyysetuuden lapsikorotuksen poistaminen

Esityksen vaikutusarvioinneissa mainitaan, että vuonna 2022 kaikista työttömyysturvan lapsikorotuksista 58 prosenttia maksettiin naisille ja 42 prosenttia miehille**.** Arvion mukaan lapsikorotuksella korotetun työttömyysetuuden saajien sukupuolijakauma viittaa siihen, että lapsiperheissä äiti saa useammin työttömyysetuutta kuin isä. Lisäksi tuodaan esiin, että ilmiö voi liittyä esimerkiksi naisvaltaisella kaupan alalla tyypilliseen osa-aikatyöhön. Osa-aikatyötä tehdään paljon myös naisvaltaisella terveys- ja sosiaalipalveluiden toimialalla, kuten edellä on todettu.

- **Lapsikorotuksen poistaminen vaikuttaisi enemmän naisiin kuin miehiin.**

Yhteenveto

Työssäoloehdon pidentämisen, työttömyysetuuden suojaosan poistamisen ja lapsikorotuksen poistamisen vaikutukset kohdistuisivat voimakkaammin naisiin. Vaikutuksia on kuvattu monipuolisesti myös esityksen vaikutusarvioinneissa.

Esitykseen sisältyvissä vaikutusarvioinneissa tuodaan joissain kohdin esiin, että esitys itsessään ei kohdistuisi eri tavoin eri sukupuoliin, vaan vaikutukset ovat kytköksissä työmarkkinoiden sukupuolittuneisuuteen. Juuri olosuhteet esimerkiksi työmarkkinoilla on kuitenkin keskeistä ottaa huomioon lakeja säädettäessä ja niiden vaikutuksia arvioitaessa. Lopputuloksen tasa-arvo on tärkeä varmistaa, jotta lainsäädännöllä ei tuoteta tai vahvisteta epätasa-arvoa. Esimerkiksi naisten ja miesten työmarkkina-asemassa ja tuloissa on eroja, ja vaikutuksia on keskeistä arvioida juuri näihin peilaten.

Esitettyjen muutosten vaikutukset kohdistuvat erityisesti naisten toimeentuloon, ja esityksillä näyttäisi olevan kielteisiä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon ja naisten asemaan yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla.